

Pedagogische en educatieve waarden van toneelspelen

‘Vandaag speel ik jou en jij mij!’

Kinderen zijn theaterdieren. Ze wandelen maar al te graag rond op de hoge hakken van mama of in het colbert van papa. Pratend met een boevenstem of deftig als een koningin. Toneelspelen brengt plezier. Maar het betekent meer voor de ontwikkeling van kinderen.

Welke leidster kent het niet? Het beeld van peuters druk in de weer met de verkleedkist. Versierd met cowboyjasjes, kettingen en bruidssluiers dartelen ze door gang of speellokaal. Bloedserieus in hun spel. Zo weten we dat ook jongetjes zich graag eens opdoffen tot bruid of Assepoes! De grens tussen werkelijkheid en fantasie is op die jonge leeftijd nog niet strak getrokken. Dat merk je aan de manier waarop zij de ruimte benutten. De bouwtoeren dient als fort, de poppenhoek als paleis en het grondzeil als woeste zee. Loop je als leidster parades dwars door hun decor, dan zal hun waarschuwing: ‘Hé, je loopt door het water, zo verdrink je!’, je niet verbazen.

Fantasie en werkelijkheid

Bovenstaande situaties laten zien dat een kind tijdens het spel letterlijk in een ander jasje kruipt. Maar er zitten meer waarden verborgen in deze bezigheid.

Verleggen peuters kunnen – verscholen onder de indiantentooi – een machtig opperhoofd spelen. Bazige kids veranderen in liefvallige, maar doortastende ziekenverzorgers. Doordat het kind een ander uiterlijk aanneemt en zich met een ander personage identificeert, ontdekt het nieuwe mogelijkheden van gedrag. Een veilige manier om te ervaren of dat gedrag bij zichzelf past en om te toetsen hoe een ander daarop reageert. Zo leren kinderen omgaan met hun eigen gevoelens en die van anderen: overwinning, boosheid, verliefdheid en teleurstelling. De spelsituaties vergroten hun belevingswereld, terwijl ze instinctief weten: het is nep, dus veilig. Wordt de grens tussen werkelijkheid en fantasie toch vergeten, dan is het aan de leidster om te hulp te schieten.

Als leidster kun je toneelspel prima inzetten om spannende momenten te verwerken of voor te bereiden: de komst van Sinterklaas, een nieuwe leidster of een verhuizing. Spelend geven ze recente belevenissen makkelijker een plek, of krijgen ze greep op komende gebeurtenissen. Dat hoeft overigens niet per se met een grote verkleedpartij.

Juist jonge kinderen hebben zo’n inlevingsvermogen, dat er geen woorden nodig zijn om een tijdelijke wereld te creëren. Bovendien zijn er ook kinderen die niets moeten hebben van petten, maskers en tierlantijnen.

Zijn de kinderen druk op een stormachtige regendag? Dan kan een klein rollenspelletje rust in de groep brengen. Neem de kinderen mee in een eenvoudig verhaal over kleine egeltjes of vogeltjes. Ze luisteren en bewegen naar wat jij vertelt. Zonder wild rond te rennen, raken ze hun energie kwijt en wordt hun concentratievermogen bevorderd! Laat ze vervolgens heerlijk schilderen over het onderwerp en voor je het weet beleef je een paar mooie uurtjes!

Totale wereldverkenning

De kracht van theater ligt natuurlijk ook in het ontwikkelen van de verbale en non-verbale communicatie. Kinderen worden zich ervan bewust hoe ze dingen willen vertellen. Toneelspelen maakt assertief en kan zelfs faalangst verminderen. Kinderen ervaren hoe ze zichzelf in bepaalde situaties kunnen opstellen.

Aan elke vorm van theater kunnen alle kinderen meedoen, ongeacht hun taalvaardigheden. Dat maakt het een geschikt middel om kennis te maken met andere culturen en gewoonten. Hoe gaat het bij jou thuis en bij mij? Hoe leven we in dit land en hoe leven ze daar?

Ook jeugdliteratuur, zowel fictief als non-fictief, inspireert tot het uitbeelden van verhalen. Toneelspel vergroot dus indirect de lees- en leerattitude.

In onze maatschappij, waarin het steeds belangrijker is om goed voor de dag te komen, blijkt toneelspel (naast andere podiumkunsten) een plezierige manier om te kiezen hoe jij in de belangstelling wilt staan. Een publiek dat na afloop applaudisseert, is meestal een heerlijke ervaring die het zelfvertrouwen vergroot.

Wanneer oudere kinderen aan de slag gaan met een productie, zijn zaken als samenwerken, doorzetten en organiseren extra pedagogische en educatieve elementen. Vanaf dat moment is er namelijk meer nodig dan theaterbloed. Jonge schrijvers, jeugdige visagisten, toekomstige stylisten en een promotieteam voor uitnodigingen en affiches dienen de handen ineen te slaan voor een creatief succes.

Adviezen van een vakvrouw

Veel kinderopvanginitiatieven bieden mogelijkheden voor jeugdtheater. Waar let je op bij het organiseren van podiummomenten? Inge Nypels is regisseur bij De Wereld Kindertheater in Haarlem. Met diverse leeftijdsgroepen werkt zij vanuit totale improvisatie. Ze noemt een aantal aandachtspunten:

'Theater is een kwetsbare vorm van expressie. Vandaar dat ik elk project start met het creëren van een veilige en open sfeer in de groep. In de eerste lessen zijn alle oefeningen, die kinderen als spelletjes ervaren, gericht op respect en belang-

stelling voor elkaar. Dat betekent dat je als begeleider continu het goede voorbeeld geeft; er wordt niet uitgelachen, niet negatief over elkaar gesproken en ieder grapje dat ook maar een beetje persoonlijk is, is not-done.'

'De grens tussen fantasie en werkelijkheid moet je scherp in de gaten houden. Bij jonge kinderen is die grens onduidelijk. Ik weet nog dat we een sprookjesthema hadden, waarvoor een begeleider in een grote paddenstoel kroop. Zo kon de paddenstoel met de kinderen praten. De kleuters zagen de begeleider in de paddenstoel gaan en er weer uit komen. Toch bleven ze alle daaropvolgende lessen tegen het toneelvoorwerp kletsen. Klopten erop, al roepend: "Hé, slaap je soms, antwoord eens!" Dit is een leuk en onschuldig voorbeeld. Maar in jeugdtheater schuilt het gevaar dat kinderen hun eigen emoties gebruiken voor het spel. Vandaar dat ik emoties laat concretiseren met iets veilig. Ik vraag ze bijvoorbeeld muziek of een afbeelding mee te nemen waarbij ze iets voelen. Wanneer het toneelspel een beroep doet op emotie, verwijs ik naar zo'n muziekfragment of foto waarvan ze blij, boos of verdrietig worden.

Als de sfeer in de groep oké is, kiezen de kinderen het thema waaromheen de productie ontstaat. Zo koos een groep met zes- tot negenjarigen laatst het thema

indianen. Ik liet ze eerst een stukje improviseren om te zien wat ze van indianen wisten. Niet bijster veel, zo bleek. Deze groep indianen werd, dankzij de modernste mobieltjes, uit een bosbrand gered door de boswachter. Tijd dus om met de kinderen het verdiepingstraject in te stappen. We hebben de binnentuin ingericht als indianenkamp, tenten gebouwd, door bosjes geslopen, maar ook informatie gezocht in boeken. Door kennis te vergroten, vergroot je niet alleen de kwaliteit van het toneelspel maar groeit ook het begrip en tolerantie naar andere wereldburgers.

Wil je theater goed en veilig aanbieden, dan moet geïnvesteerd worden in de begeleiding. Veel culturele centra werken samen met kinderopvanginitiatieven en bieden ook cursussen voor medewerkers uit de kinderopvang. Naast het regelen van de juiste knowhow hoeft toneel niet veel te kosten. Creativiteit is: zoek het in jezelf! Bij De Wereld Kindertheater beginnen we met helemaal niets. We hebben geen tekst, geen kleding, geen attributen, geen decor. Alles ontstaat vanuit de kinderen. Ze nemen spullen mee van thuis, van oma, van de straat. Kun je op de opvang geen medewerker vrijmaken specifiek voor dramalessen, maar wil je kinderen wel prikkelen tot toneelspelen, investeer dan in een mooie verkleedkist voor op de groep.' •

Informatie

Inspiratie vind je op:
www.wereldkindertheater.nl;
www.klasse.be
 en www.toneelsupport.nl
 Voor spelideeën met kinderen:
www.lesidee.nl/oudedoos